
THE SHOES
FERDINANDO

BAKALA DIA GILLETTE, SAPATU

THE FAMILY · 02

NKI I LUSWASWANU?

Yakala 10 Novembele 1984, ola 9:30. Tata ame wazibula mwelo wa suku kiame kia kulala, wakotesa mwini, ye watuba: «Nando, Carabinieri bena va mwelo, bakusosa. Nki diabulu wasala?»

«Tata,» yatuba, «ukunsakanina e? Bika ndeka. Yavutuka mu nima mu nsuka-nsuka yayi. Melania wanfwasa nitu mazono.»

«Melania i nani, diabulu? Telamisa matako maku, sukula zizi kiaku, vwata, ye wiza vava. Vovesa bau ye zaya nki bazolele.» «Mbote, ngizidi.»

Marechal Posca ye Brigadie Patanè batala kalati kiame kia nkumbu ye kuna nima banzayisa: «Kana ke wiza ko mu 17 Novembele ku Sikola ya Basoda ba Matanki ya Ferrari Orsi ku Caserta mu lungisa kisalu kiaku kia kisoda, Nzo ya Mfundisi wa Nkangu ya Kisoda isonika nkanda wa kukusimba mu nsuka-nsuka ya mbazi. Tuza kukubaka ye kukutwala ku nzo ya ndolo.»

Yabatala ye yatuba: «Luzolele kafe? Yatelama vana. Ngizidi vana vau ye lulenda kunzayisa ndambu ya zole ya filme yayi. Lusevesanga, mfwete dio tuba.»

Tata ame wasonga basoda ye koko vo ngina ye kilau, ye basimbama fioti. Ntangu yavutuka tuka ku kuku, yayuvula kana yafwete tambula kalati kia kubokilwa ku kisoda. Bakala ye resi yasinwa kwa mama ame, wakala ku kisalu mu ntangu yina kibeni.

Kukondwa kufwasa diaka sekonde, yalomba nlemvo mu kuma kia mpambukusu ye yabasila vo ngizakala kuna mu lumbu kina, ngikubama mu vwata minlele mina luvwatanga mu ngonda kumi ye zole tii mibola bonso yaurte.

Yakubama. Fuku yakwenda, tata ame wankanina kiambote mu kuningisa koko. Ntangu yamulomba vo kayika kima kumosi ye malira mame mafioti — bonso euro kumi mu lumbu kia unu — watuba: «Sadila mo malembe-malembe. Ozatambula lira 60 000 mu ngonda. Yau kaka ozakala yau mu zinga.»

Mama ame wakiyekula bonso ulele ye ke wavutula ko. Mu ola 23:45, nkundi ame Oreste wiza ku nzo ame mu Fiat 850 ya tata andi — tata andi wasalanga mu nzila za nkalu a tiya — ye wantwala ku gare. Ntangu yina ke yabakula kikalulu kia bibuti biame ko. Mambu bavanga mamonekanga kwa mono ma mpila yakonso. Yau yakala longi diame dia ntete dia kieleka.

Yafika ku Napoli mu ola 6:10 nsuka-nsuka ya mbazi, kuna nima yabaka nkalu a tiya tii ku Caserta. Ku gare yayuvula nzila ya kwenda ku kaserne ye yatambula diaka miniti makumatatu tii ku mwelo. Yakiyekula kwa ofisie wa lumbu, wantuba: «Wankaka wafika mu nima, lundonga 9/84.» Yakotanga mu nzo yampa. Ngizavaika mo mvu mosi kuna nima.

Bantuma vana vau ku nzo ya bima bia kisoda. Banvana sakosi ya nima, sapatu zole za mvita — mosi ya nkufi, mosi ya nda —, mukaba, masosete ma lene, bisani bia madia biole, kopo, buteya ya maza, sanduku ya kinsimbi ya bilongo, sapatu za kunduka, minlele mia kusweka, kepi, nlele wa nkembo, fez ya kuvwata mu kaserne, bakalesu biole bivaikidi kibeni mu Mvita ya Ntete ya Nza, ye minlele miole mia nsi mia lene ye mioko mia nda. Yaseva, kansi ke yazaya kwandi ko nkia mpila minlele mina mizakuvulusa luzingu lwame.

Yamonekanga bonso ngina mu kati kia filme. Yavaika mu kuvuza mwele, ye ofisie mosi wizanga kwa mono wansimba ye wampana malumbu mole ma ndola mu kukondwa kumvana mbote ya kisoda. Nkadulu yazengela vo ngizakala va mfulu ame ola makumaiya ye nana, kukondwa mona muntu.

Nsuka-nsuka zole mu nzila, bampana kisalu kia bawese: kuvelesa bawese kuna nima ya babakala 280 vanena — ye ke bawonso balendanga kotesa yo mu kati ko. Ke yamona kusima ko. Yau mpe yakala kisalu kia kisoda. Yafwete mona ye longuka vo ke bawonso banenanga ndonga mosi ko, ye ke mu kuma kia madia kaka ko.

Kuna nima ya mposo mosi, nsoda mosi wa zunga kiafinama kwa vata kiame wiza kumona. Nkumbu andi Franco Nicolò, lundonga 5/84. Mu luzingu lwa kukondwa kisoda wakala nteki wa marke ya sapatu yizabakana mu nza yawonso. Wanzola. Kuna nima ya malumbu makumaiya, wambakila nswa wa ola makumaiya ye nana, ye twendila ku nzo kumosi ngolo-ngolo mu vuatula andi. Ola nana mu nzila, kansi diafwana.

Ku nzo, mama ame wanyuvula kana yatina. Wavingilanga vo ngizakala ntama ye yandi ntangu ya nda kuluta. Mu nkatikati a fuku ya Lumingu, Franco wiza kumbaka ye twayantika nzila ya kuvutuka.

Ntangu yakota, wantuba vo nsimba mbinda ya malavu ya litre tanu va kati ya malu mame. Yakala ya marechal andi — mpila ya kukala mbote ye yandi. Kansi ntangu twafika ku kaserne, twakolwa kala. Vana vau twazayisa vo tuena ye mbevo malumbu mole.

Kuna nima ofisie mosi wavovila Franco mambu ma kumwanga wonga va meso ma bantu. Franco wavutula: «Ntangu tuvaika mu kaserne, ngizakubula bala.» Ofisie wasimbisa yandi ye wantwala

ku tribinale ya kisoda. Watambula malumbu makumasambanu mu nzo ya ndolo ya kisoda.

Ke yamona diaka yandi kuna ko, kadi yatumwa ku kisika kiankaka. Kansi ntangu ntangu yina yamana, twabwananga mbala zayingi va kati ya bisalu bieto ye twadianga kumosi, mu kuyibuka malavu ma marechal.

Wazibula nzo za nkita za sapatu kuna bantu badisolwelanga, ye nteka yakala ya mbote. Konso ntangu yaviokanga kuna mu sumba kima, bantambulanga bonso ntinu — kikulumunu va ntandu a kikulumunu. Kansi kaka mono yazaya vo wakala nteki ambote kuluta mono. Ke yatuba kwandi mvovo ko. Yakala kala BAKALA DIA GILLETTE.

KISIKA KIA NLONGOKO WA BASODA BAMPA

Nlongoko wayantika: kutula fusi mu bitini ye kuvutula yo, kuna nima yankaka, kuna nima pistole. Kuvelesa yo. Kutambula mu ndonga, kunduka, kuvunda, nzo ya madia, bisalu bia mfunu mu kaserne, nzo ya madia ya basoda, nzo ya madia ya bamfumu ba nsoda ba fioti, ye nzo ya madia ya baofisie.

Yakala Noele, ola vwa ya fuku, kiozi kingolo. Minlele mina mia lene miavulusanga luzingu, mingi-mingi ntangu twayantika bisalu bieto bia ntete bia kukenga. Kuna nima batuvana malumbu kumi ye tanu ma kukenga nzo ya fula. Kusukula nitu kwakala ndozi. Mu kati kia bakalesu ke walendanga diaka swaswanisa ko kinsekele ye mvindu, kana dimbu dia nitu ye nsuna.

Kiozi kiakala kia kilau: minus makumatatu. Kusuba ke kwalendakana ko — masuba mabakanga kiozi, ye watambulanga ye kitini kia kiozi kia masuba kiakangama mu mbolo aku. Hahahahaha.

Ye kana wayindula kaka vo ulala tulu, wenda tambula ndola ye nzo ya ndolo. Mpasi ke yakala kuna kwa kwenda ko: twakala tukenganga vana kibeni, va kati kia bantu ba nzo ya ndolo ye nzo za kisalu za bala.

Nkokila mosi ya luvundu, yakala ntama fioti ye nzo ya madia ya baofisie. Yatala bakento ba kitoko, ye nsunga, bafikanga mu makinu ye baofisie bau, bamwanganga kitoko ye lulendo. Ye yayantika bakula mpasi tata ame kafwete mona mu mvu makumole ye zole, kuna nima ya kuvaika mu kisalu bonso kapitene mu kisoda kia matanki. MATANKI. Bima kibeni yafwete twadisa, kansi ke yalendanga kota mu kati kia mosi ko.

Kansi nzingulu mosi mfumu wa kompani yame wambokila mu kisalu kia ku nganda. Yafwete twala nkento mosi mu vuatula ku Napoli. Ka vena muntu wanzayisa yandi i nani ko. Yazaya kuna nima: wakala mwana wa nkento wa jenerale wayalanga kaserne.

Nzengolo yabwila mu mono, ye ka vena muntu walenda kunzayisa ekuma ko. Yakala nsoda; yayi yakala bisalu bia leta, bifutwanga mfutu wa yika. Kansi nzimbu ke yakala nsamu wawonso ko.

Nkumbu andi Carla. Mvu makumatatu ye nana, ke wakwela kwandi ko, ke wakala kwandi ye nzola ko. Kitoko ke kifwene ko mu kumtendula — wakala wa kukoka meso ye wa kinseke, mu tuba fioti.

Yakala kisalu kiame kia ntete kia “mbolo-mbote”, ye ke kiakala kibi ko. Yawa vo wansosa diaka, kansi ntangu yina yatumwa kala ku kompani ya bansakadi ba Kisoda. Yasakananga rugby, ye kuna nima yakota mu ekipe ya nsi ya kisoda.

SAPATU

Sapatu i kima ke tuyindulanga kiau mu kieleka ko, kansi i kia mfunu wa nene kwa nitu ye ngindu. Mu ntangu yina diakala diaka mfunu vo zasalwanga mu nkanda wa bulu — kaka kima kiakebanga malu mayuma ye nitu yawonso ye ngolo.

Ke yabivisanga sapatu zayingi ko. Yakala ye zafioti kibeni, ye yatombanga konso ntangu kuyitula sapatu ziakala yau. Yatalanga mfunu, ke kitoko ko. Olenda bula konso muntu ozolele mu matako ye konso sapatu ozolele, ye ka vena muntu umonanga kana zina ye dimbu dia marke ya nene ko.

Unu nkento ame unlomba vo tusimbama ku nzo ya nkita ya sapatu kuna bantu badisolwelanga. Ngiyibuka vo nzo yina ya nkita yakala ya Franco, nsoda wame wa kintwadi, ye tukota.

Mvu makumaiya miviokele. Nzo yina i kaka bonso — mpila mosi ya kutula bima. Ntangu nkento ame usolanga sapatu zandi, umpana bisanduku mu simba va ntwala ya kwenda ku mabanku mu zimeka.

Mu ntangu yina, nkento mosi uyuvula kuna kuena ndambu ya bakento, ye ngimsonga nzila. Mfumu mosi uyuvula kana sapatu yimosi yena ye nimero 41, ye ngimzayisa vo nimero yina yamana. Bakento bole bamekanga sapatu bayuvula nki ngiyindulanga, ye ngibazayisa vo bena kitoko kibeni mu sapatu zina.

Nkento ame ke umona kima ko. Mu miniti makumole, kukondwa ye kuzaya dio, ngikitukidi nsadi wa nzo ya nkita. Bawonso beza kwa mono. Ngivutudilanga babakala mu kiozi ye mu mpila yambi, kansi bakento batambulanga nzitusu yame yawonso mu nsolo yau.

Kisika kia kufutila kifulukidi ye kifinamini kubwa. Mfumu wa nzo ya nkita ke ulenda bakula nki kibwilanga ko. Tufuta sapatu zeto ye tuvaika, kansi ntete ngiyuvula yandi kana uzeye Franco. «Ingeta,» utuba, «i tata ame.» «Nga umvana mbote zame.»

Ntangu tuvaika, bakento bansonga ye bamboka ye moko. Nkento ame nate ubu ke umona kima ko.

Mpasi yifikanga kuna nima ya ola zole bonso bobo, ntangu mwana ame wa nkento uzolele vutuka ku nzo ya nkita ya sapatu. Kuna, mwana wa mfumu wa nzo ya nkita umbaka ku lweka ye utuba: «Mfumu Frega, ke yatuba kima ko ku kisika kia kufutila. Ke yazola ko vo bansumbi bawa ye bavanga mpasi. Tata wabwa mu akisida yambi kibeni mu mvu 2021, ye mu mvu 2023 watuyambula.»

Nkenda ziame zinene. Ngitubila mwana andi nsamu mosi yazinga ye tata andi, ye yandi umfiba ngolo, ye masanga mu meso.

Mwana ame wa nkento usumba sapatu zandi, ufuta, ye tuvaika. Mu kutuvana kiambote, mwana uboka: «Wiza kumona. Mfwete ye bateki bonso ngeye, basalanga mu mpamba.» Ye ngituba: «Ke wabaka minkanda miame ko, e?»

Useva. Ye luzingu lulandanga.

Ferdinando